

ВКЛЮЧЕННЯ ФЛОРИ У ЗРАЗКАХ БУРШТИНУ УКРАЇНСЬКОГО ПОЛІССЯ

Серебряна М. О.¹, Годованець Р.П.², Рак О.О.³, Деревська К.І.¹

¹Національний університет «Києво-Могилянська академія», Київ, Україна

²ННІ «Інститут геології» Київського національного університету ім.

Т.Шевченка, Київ, Україна

³Національний ботанічний сад ім. М.М.Гришка НАН України, Київ, Україна

¹silver.m@mail.ru, ²ltdcom@ukr.net

Завдяки своєму походженню бурштин має властивість зберігати десятки мільйонів років у майже не зміненому вигляді включення елементів флори, фауни та повітря з часу утворення живиці. Як відомо, включення (інклюзи) у бурштин зустрічаються доволі рідко. Підраховано, що не більше 10% прозорого каменю містять включення і тільки 0,5% з них мають рослинне походження. Це переважно частинки кори, гілок, листя, хвоя, спори, пилок, лишайники, мохи, рідко – плоди, квіти. Цінними є зразки бурштину, в яких поряд з елементами флори зустрічаються комахи чи представники інших видів. Авторами роботи були опрацьовані залишки рослин з нової колекції зразків бурштину, зібраного на території Українського Полісся.

Слід зазначити, що включення зустрічаються переважно у зовнішніх виділеннях живиці – бурульках та натічних (шаруватих) формах. Смоло-продуктивність хвойних видів залежить від кліматичних умов - вологості, температури повітря і ґрунту, складу атмосфери, інтенсивності випаровування, освітлення, а також від розмірів крони і діаметру стовбура. До цих пір немає чіткого пояснення причин масштабного витоку смоли, яке відбувалося у тропічних лісах близько 50 млн. років тому. Можна припустити, що кліматичні умови палеогену різко відрізнялись від умов крейдяного періоду і смола дерев за своїми якостями нагадувала водянисту рідину. Це підтверджується цілісністю квітів, а також тонкою структурою комах (волоски, вусики, крильця тощо), які трапляються у мінералі.

Нами досліджені прозорі зразки бурштину із вкрапленнями рослинних залишків із Волинської області. На одному із зразків виявлено добре збережені рештки представника родини *Selaginellaceae* (Плаункові). У сучасній флорі України відомий лише один вид – *Selaginella selaginoides* (Плаунок плауноподібний). Сучасна світова флора Плаункових (*Selaginellaceae*) нараховує 750 видів, поширених по всьому світі, але найбільше представників цієї родини знаходиться у тропіках. Залишки представників родини *Selaginellaceae*, що трапляються на території України, відомі з нижньокрейдових відкладів Причорноморської западини.

Інший зразок бурштину містить вкраплення листків представника родини *Ericaceae* (Вересові). Точно ідентифікувати зразок поки що не

вдалося, але найімовірніше, він належить представнику роду *Vaccinium*. На наступному зразку бурштину зафіксовано залишки епіфітних мохів, кори та коріння. Ще один зразок бурштину містить квітку представника Магноліопсидів (*Magnoliopsida*), над ідентифікацією якого ми зараз працюємо. Велике значення для встановлення екологічного стану палеогенових лісів мають також вкраплення комах – різноманітних комарів та мурах.

На думку більшості дослідників, давні хвойні у центральній Європі зростали на узбережжі мілководних морських лагун в умовах вологого тропічного клімату [1-3]. Аналіз рослинних бурштинових залишків із включеннями Мохоподібних, комарів, представників Вересових та Селагінелієвих свідчить про те, що бурштиноносні хвойні зростали в умовах періодичного затоплення прісною водою. Відомо, що Мохоподібні зростають у прісних водоймах або в умовах болотистої місцевості. Про заболочення місцезростань сосни, яка продукувала живицю, свідчить також і велика кількість включень в бурштині різноманітних комарів. Крім того, наявність мурах свідчить про те, що ці місцезростання затоплювалися не постійно, а періодично, а тому Палеогенові ліси були схожі скоріше не на сучасні мангрові лагунні ліси на мілководних морських лагунах, а на ліси тропічних джунглів басейну Амазонки з прісноводними озерами, заплавами, болотами. На заболочення Палеогенових лісів також вказує наявність сірководню H_2S , що проявляється у сульфідизації осадових відкладів.

Результати вивчення включень у бурштині Українського Полісся свідчать про те, що екосистема палеогену на території сучасного Західного Полісся скоріше представляла собою заболочений хвойний ліс, ніж лісову систему мілководних морських лагун, як вважалося раніше.

Література

1. Катинас В. Янтарь и янтареносные отложения Южной Прибалтики. Вильнюс: Минтис, 1971. - 156 с.
2. Сребродольский Б. И. Янтарь. - М.: Наука, 1984.- 112 с.
3. Шевчук О.А. Фітостратиграфія нижньокрейдових відкладів та палеоландшафти ранньокрейдового часу Причорноморської западини. Автореф. дис... канд.. геолог. наук. — К., 2003. — 23 с.